

500 novih učiteljev.

Za njo izdaja danes država približno 520 milijonov, a banovine približno 117.000.000 dinarjev. V osnovnih šolah bo tudi v bodočem proračunskem letu delovalo 27.500 učiteljev in učiteljic, računajoč tu tudi veroučitelje in otroške vrtnarice, a njihove razrede obiskuje letos nad 1.400.000 učencev in učenek. Temu je treba dodati še približno število 100.000 učencev v višjih narodnih šolah. Celokupno število se bo v ljudski šoli povečalo za kakih 40.000 učencev in učenek, za katere je predvideno novih 500 učiteljev in učiteljic. Ako se upošteva, da smo šolsko leto 1918/1919. dovršili s 650.000 učenci, tedaj moremo biti zadovoljni z rezultatom v tem pogledu.

Nepismenost.

Stanje splošne pismenosti v državi nas ne more zadovoljiti. Po ljudskem štetju iz leta 1931. je bilo približno 45 % nepismenih prebivalcev, starih nad 10 let. Danes je to število, ako dodamo efekt prosvetnega dela zadnjih šestih let, sigurno znižano na kakih 40 %. Toda pismenost prebivalstva po banovinah variva; ogromne so razlike na primer med vrbasko in dravsko banovino, ker dravska banovina ima komaj 5 % nepismenih, medtem ko ima vrbaska morda še danes 70 % nepismenega prebivalstva nad 10 let. Vzroke tega stanja je treba iskati v preteklosti in ostalih momentih, ki sem jih prej omenil. Vsa Bosna in Hercegovina ni imela po ljudskem štetju iz leta 1910. več nego 500 državnih šolskih razredov, a v južni Srbiji smo leta 1912. dobili vsega 437 šol, medtem ko je danes v tej zgodovinski pokrajini 1291 šol z 2915 razredi in nad 3200 učitelji, računajoč tu tudi veroučitelje. V vrbaski in drinski banovini obstoja danes približno 1200 šol s približno 3000 razredi, in ako odšteto vse one sreze, ki prej niso pripadali Bosni in Hercegovini, lahko rečemo, da je število razredov od leta 1910. v Bosni in Hercegovini poraslo za 500 %.

Potrebnih je 22.500 novih razredov.

Toda vendar je treba še mnogo ukrepov na polju osnovnega šolstva, odnosno splošne narodne pismenosti. Kajti, ako vzamemo stanje državnih ljudskih šol v dravski banovini kot idealno, in bi skušali izenačiti s to napredno banovino ostale banovine, tedaj bi morali za ozirom na število prebivalstva otvoriti še 22.500 novih razredov. V vsej državi bi morali imeti približno 48.000 razredov. To bi pomenilo po številu razredov približati se proporcionalno bratski Češkoslovaški. Iz te komparacije je jasno, da je to danes nemogoče, a zakaj ni mogoče, mislim, da ni treba tolmačiti, ako se upošteva splošna ekonomska situacija pri nas in v Češkoslovaški, kakor tudi kulturno stanje v preteklosti v eni in drugi državi. Toda za vaše delno pomirjenje vam lahko omenim, gospodje narodni poslanci, da tudi v tej ekonomsko in kulturno napredni državi obstoja prav tako kakor pri nas veliko število nezadovoljenih potreb. Že pred dvema letoma je češkoslovaški prosvetni minister dr. Kramář zahteval samo za Slovaško 10.000 novih šolskih sob, a za Podkarpatsko Rusijo približno 1200. Za zgraditev šol je bila potrebna vsota 1 milijarde čeških kron, toda iz posojila za javna dela se je dalo Slovaški vsega 6.500.000 kron, a Podkarpatski Rusiji 2.000.000 kron. Stanje je bilo po besedah ministra samega zelo kritično.

Razni tečajji.

Poleg državnih ljudskih šol delujejo za narodno pismenost posebni tečajji, vojaški in civilni. Za delo v teh tečajjih je predvideno v letošnjem proračunu približno 7.000.000 dinov več nego v lanskem. In ta vsota se bo porabila predvsem za analfabetne in za zadrugno-gospodarske tečaje na vasi. Brez dvoma je to zvišanje majhno, toda je vendar korak naprej in začetek nadvse potrebne aktivnosti med širšimi narodnimi plastmi. Posebni problemi v življenju osnovne šole predstavlja vprašanje nadaljevalnih, odnosno višjih na-

rodnih šol. Medtem ko v posameznih banovinah, kakor je gospodrom narodnim poslancem znano, prebivalstvo, bodisi po tradiciji, bodisi po svojem višjem ekonomskem in kulturnem nivoju lahko sprejme uvedbo višjih narodnih šol, naleti to vprašanje v mnogih banovinah na velike težkocje. V večjem delu države predstavljajo konservativnost narodnih množic, specifične ekonomske razmere, odpor proti novotarijam, ogromno zapreko za uvedbo višjih ljudskih šol. Poleg tega povzročajo velike težkocje tudi materialni podatki za uvedbo teh šol, kakor tudi potreba velikega števila učnih moči. Ta pojav se je opažal v kulturnih evropskih državah v prejšnjih časih v znatni meri, zato so morale državne uprave v teh državah samo polagoma in stopnjama izvesti organizacijo teh višjih ljudskih, odnosno nadaljevalnih šol. Na primer v avstrijski polovici bivše avstro-ogrske monarhije, ki je bila v šolskem pogledu na sodobni višini, so nekatere pokrajine imele po 4 višje razrede osnovne šole, nekatere po tri, a nekatere po dva, pa celo ta dva razreda je prebivalstvo le stežka sprejelo.

Višje ljudske šole.

Ta pojav odklanjanja višje ljudske šole je danes sličen stanju v onem času, ko je bilo uvedeno obvezno šolanje. Treba je bilo mnogo takta in mnogo časa, da so širše ljudske plasti občutile vso korist obveznega šolanja.

Trije nadaljnji predlogi za finančni zakon 1938./39.

Izvršni odbor JUU je poleg že objavljenih predlogov za finančni zakon za 1938/39 poslal na merodajno mesto še sledeče tri predloge.

Priznanje stanarine banskim in sreskim šolskim nadzornikom.

Banskim šolskim nadzornikom kakor tudi sreskim šolskim nadzornikom pripada stanarina v smislu § 29. zakona o narodnih šolah. To stanarino izplačujejo pristojne upravne občine.

Utemeljitev. Z uveljaviteljem II. odst. § 293. zakona o uradnikih z dne 31. marca 1931. je spremenjen predpis drugega odstavka § 118. zakona o narodnih šolah z dne 5. decembra 1929., po katerem so šolski nadzorniki dobivali tudi stanarino. Takoj je treba ugotoviti, da finančni razlogi, v kolikor so oni diktirali omenjeno spremembo, niso najmanj upravičeni. To zaradi tega, ker število šolskih nadzornikov je zelo majhno in bi bil stanarinski izdatek zanje skoro neobčuten v samoupravnem, odnosno občinskem proračunu.

Interesantno je pripomniti, da je odredba 2. odstavka § 118. zakona o ljudskih šolah bila v veljavi do 31. marca 1931. in zato ni nikakega razloga, da bi ne mogla biti tudi nadalje priznana. S tega razloga nam je čast prositi, da se predloženi amandma sprejme in vnese v finančni zakon.

Priznanje stanarine učiteljem slušateljem višje pedagoške šole.

Učitelji ljudskih šol, ki so v smislu § 15. uredb o višji pedagoški šoli izbrani za slušatelje te šole, imajo pravico na stanarino za ves čas, ko študirajo.

Nekaj misli h koncertu UPZ

Člani Učiteljskega pevskega zbora so se zopet razšli z zavestjo, da so opravili težko delo v smislu kulturne misije, ki so si jo nadelali kot člani pevske družine. S koncertom, ki so ga priredili v ponedelek 10. t. m. v veliki dvorani Filharmonije v Ljubljani, so dokazali svoje nove in mladostne sile ter svoje stremenje po resni in strogo umetniški glas-

bi. V kolikor se jim je to posrečilo doseči, bodo povedali naši glasbeni kritiki.

UPZ je sedaj poln mladostnih sil, zato je sposoben za naskok na vsako še tako moderno in ekstremno glasbeno delo. Poleg tega je poln ljubezni do pesmi in dela samega, kar mu daje najlepše upe za bodočnost. Pevci in pevke se ne strašijo ne fizičnih in ne gmot-

se naveličal nepotrebnih potovanj. Stisnil sem zobe in začel s sodobno telesno vzgojo. Bolele so me noge, bolele me prsi in tudi ljudstvo ni bilo navdušeno. Zdi se mi, da prizadeva telesna vzgoja preveč bolečin, zato sem razumel in se molče odpravil k naslednjemu svetniku, k Svetemu Urhu na Goro. Preden sem prišel na novo mesto, so mi brzojavno spremenili dekret. Baj se nam napačno volil. Bil sem potr, težko človeku, ki ne pozna vseh postav in ukazov, zlasti, če jih poznajo najpreprostejši kmetje. Pri Svetem Martinu na Visokem vrhu pa sploh nisem hotel iti volit. Pri volitvah se mora človek nekomur zameriti. Pa so dejali: »Kdor ni z nami, je proti nam!« Poslali so me brzojavno k Sv. Luciji v Goščavi. Tam sem delal in nisem delal. Nič takega nisem napravil, da bi se morali posebej zanimati zame. Pa ni pomagalo. V naslednjem seznamu premestitev je bilo spet moje ime. Prišlo je že v narodno navado, da moram biti vsako leto premeščen. Ponižen in tih sem se spet napravil na pot. Zdaj sem tu pri Svetem Volbenku v Mlaki že osem mesecev in se mi godi jako dobro. Žena mi je že davno umrla, otroci izbirajo poklice. Zdi se mi, da bi bili vsi sposobni za profesorje zemljepisja. Jaz sam sem pa truden, neizrekljivo truden in bi rad že skoraj v miru počival.

V nadaljnem je gospod minister podal tudi celoten pregled organizacije meščanskih šol, kakor tudi obrazložil njihovo vzdrževanje. Podal je tudi točno stanje srednjih šol, univerz in visokih šol. V svojem ekspozeju je gospod minister očitno tudi stanje umetniških šol in umetniških zavodov.

To stanarino izplačujejo pristojne banke uprave iz svojega proračuna.

Utemeljitev. Splošna seja državnega sveta je v tolmachenju stanarinskega vprašanja iz § 84. zakona o ljudskih šolah odredila, da učitelji, izbrani za slušatelje višjih pedagoških šol, nimajo pravice do stanarine. Kot kriterij za tako stališče je državni svet v glavnem poudaril to, da slušatelji v času študija niso na ljudski šoli ter da jim vsled tega ne pripada ta pravica.

Tako stališče državnega sveta, v katerega pravičnost in socialno analizo se ne spuščamo, je zelo težko prizadelo učitelje slušatelje omenjenih šol. Njim je odvzeta stanarina, dasiravno bi jim morala pripadati, ker so še vedno aktivni učitelji in kot taki prejemale svoje redne dohodke.

Njihov materialni položaj pri študiranju v Beogradu in Zagrebu je še posebej ogrožen s tem, ker se vzdržujejo s plačami III. dražinskega razreda, ki jim ne zadostujejo niti za najnujnejše potrebe.

Razloga za odvzem stanarine prav za prav ni. Z njo bi si vsaj deloma uravnali svoj mučen materialni položaj in omogočili svoje pedagoško spopolnjevanje, ki so se ga lotili zaradi državnih in prosvetnih potreb.

Na osnovi iznešenih razlogov čast nam je prositi, da se predloženi amandma sprejme in vnese v finančni zakon.

Pravice učiteljstva za defektne otroke.

Točka 6. § 94. finančnega zakona za leto 1937/38. naj se ukine. Ponovno naj se uveljavi točka 24. § 62. finančnega zakona za leto 1932/33.

nih žrtev! Ne boje se kilometrskih daljav, ne vremena in ne slabe poti! Niso jim odvrtno dolge pevske vaje! Vse žrtvujejo, samo da se izživljajo v smeri, h kateri jih naganja njihova notranjost. Ali je mogoče prenesti vse težave sodelovanja v UPZ, ako ne bi bilo resničnega veselja do stvari same? Ali je možnost igrati v tako razpoloženem okolju statista? Ali je možen uspeh zbora, ki ga sestavljajo člani z vseh vetrov, ako ga ne bi vezalo stanovsko tovarištvo in pevsko bratstvo? Mlajši in starejši sodelujejo skupno, se drug drugega izpopolnjujejo ter doprinašajo k delu učiteljstva in k razvoju naše glasbene kulture.

Nekoliko številk! Od leta 1925. do danes je zbor priredil nad 80 koncertov doma in v tujini. Zbor se je v zadnjih treh letih po sestavi zelo izpremenil, starejšim so sledili mlajši. Na zadnjem koncertu je nastopilo 78 pevcev in pevki (nekaj je ostalo doma bolnih), ki so presedeli v 3 dneh pred nastopom 18 ur pri pevskih vajah, dokler niso razvzvali zadnje potankosti atonalnih motivov nekaterih skladb na programu. Ta napor je bil neizbegljiv, ker bi se sicer moral preložiti nastop za mesec dni kasneje, ko bi lahko sklicali zopet pevski tečaj, a nastop UPZ v Ljubljani je bila že zelo aktualna zadeva.

Program nastopov UPZ je bila vedno točka, okoli katere so se vrtila različna mnenja. Eni trde, da porabi zbor preveč časa za študij svojih programov in da bi bilo bolje, ako bi zbor nastopal z lažjimi programi; drugi prisujejo zboru programe najmodernejšega sodobnega značaja. Kdo ima prav? V gotovi meri oba, ker mora članstvo UPZ, ki je študiralo na učiteljski nckaj glasbe ter se bavi v šoli in zunaj nje pri svojem vsakdanjem delu s petjem, nastopati v svojem sedežu s sodobnimi glasbenimi deli, na pevskih poteh pa z deli, ki pokažejo višino naše narodne in umetne pesmi. UPZ mora nastopati s sodobnimi programi in slediti glasbenim umotvorom naših skladateljev.

Glavna točka zadnjega nastopa je bila 22 minut trajajoča glasbena simfonija »Roženice«, delo istrskega rojaka Ivana Matetića-Ronjogva iz Zagreba. Skoro dva dni je sedel skladatelj pri zboru in pojasnjeval način izvajanja na gotovih mestih. Skladba je izraz fanatične ljubezni avtorja besedila do rodne zemlje, ki ječi sedaj pod tujim jarmom. Avtor besedila ljubi roženice (istrski narodni instrument »oboja«) tako, da prične na cesti klicati: »Mile moje roženice!« Z istim vzklikom se večkrat pojavi na sušaškem mostu, ljudje ga seveda v prvih trenutkih imajo za blazneža. »Roženice« so krik ranjenega sreča, zato se tolikokrat ponavlja v skladbi, v katero sta pesnik kot skladatelj vložila toliko resničnega občutja do glasbila, ki je Istrane spremljalo skozi vse življenje in oznanjalo svetu lepoto in glas njihove in tudi naše domovine.

Koncert, radio prenos! Publika, ki bi jo bilo lahko več, je z zanimanjem sledila sporedu in vzhicena obstala pred »Roženicami«. Pevci so pri tej pesmi v duhu gledali »blaznega« človeka na sušaškem mostu in s sreč trgajočim klicem na ustnicah. Tu so se oddahnil, drugo je bilo laže.

Poleg obrazov, ki jih stalno srečavamo na koncertih, in zastopnikov oblasti, smo opazili tudi mnogo svojih tovarišev in tovarišic, ki bi jih prav tako bolel vsak neuspeh zbora. Ta soodgovornost in moralna pomoč sta vidni izraz učiteljstva do UPZ, katerega spremljajo na vseh poteh z budnim očesom. In to je prav!

Kdo se ne bi po tako težkem delu oddahnil in razveselil pri kozarcu vina na prijetnem sestanku s tovariši? Kam bi šli po koncertu tovariši, ki so se morali odpeljati takoj po polnočni uri z vlaki na službena mesta in potem v temi in blatu pešati še več kilometrov, da so prišli pravočasno k pouku. Sestanek po koncertu je potekel v prav veseljem razpoloženju ter še bolj pojačil vezi med UPZ in ostalim učiteljstvom.

Miha Kobalež:

France Migljaj se predstavi

Jaz sem France Migljaj, doma s Strmega vrha. (Vas v hribih, kjer je konec sveta in se začne hudičeva oblast. Poznana je samo davkariji in žandarjem. V bregu sedem hiš, en sam grunt in šest kajžarij. Očetje v ameriških fabrikah, sinovi drvjarji, dekleta dni-narice in dekle. Močnik, krompir v oblačih, za žeganje in praznik črn kruh. Revne njive, gole skale. Otroci pasejo koze in pojo: »Prav lepo je res na dežel.«) Študiral sem z lakoto in dobro voljo. Učil so me filozofije in vsega potrebnega, prepričevali so me z vso močjo, da je svet modro urejen. Stanoval sem v beraških luknjah in upal, da bom imel nekoč vsaj čistega zraka na preostajanje, če mi bo že drugega zmanjkovalo. Potem sem bil v hribih organist, mežnar, občinski tajnik in učitelj.

Potem je prišla vojna. Učil sem vse za vero, dom, cesarja in pel vsak dan cesarsko pesem. Poslali so me na fronto. Prvo noč sem pobegnil na drugo stran. Potem dobrovoljec v Dobruži in na solunski fronti. Prestreljena prsa, prebodena roka. Nič hudega, borili smo se za nekaj velikega. Ko se je vse dovršilo, sem se vrnil v hribe. Treba je bilo nadaljevati, kjer sem nehal. Ljudje se niso izpremenili. Zato sem moral večkrat romati.

Najprej Visoka Loka. Tam sem se zameril županu in krčmarju, ker sem bil abstinent. Nisem jima mogel razložiti, da zato, ker nimam denarja in morajo biti otroci siti in oblečeni. Nato Zelena reber. Tam sem živel leto dni v luknji, ki je skozi njo lilo, ko skozi rečeto. Takrat sem želel, da bi bil do-

se naveličal nepotrebnih potovanj. Stisnil sem zobe in začel s sodobno telesno vzgojo. Bolele so me noge, bolele me prsi in tudi ljudstvo ni bilo navdušeno. Zdi se mi, da prizadeva telesna vzgoja preveč bolečin, zato sem razumel in se molče odpravil k naslednjemu svetniku, k Svetemu Urhu na Goro. Preden sem prišel na novo mesto, so mi brzojavno spremenili dekret. Baj se nam napačno volil. Bil sem potr, težko človeku, ki ne pozna vseh postav in ukazov, zlasti, če jih poznajo najpreprostejši kmetje. Pri Svetem Martinu na Visokem vrhu pa sploh nisem hotel iti volit. Pri volitvah se mora človek nekomur zameriti. Pa so dejali: »Kdor ni z nami, je proti nam!« Poslali so me brzojavno k Sv. Luciji v Goščavi. Tam sem delal in nisem delal. Nič takega nisem napravil, da bi se morali posebej zanimati zame. Pa ni pomagalo. V naslednjem seznamu premestitev je bilo spet moje ime. Prišlo je že v narodno navado, da moram biti vsako leto premeščen. Ponižen in tih sem se spet napravil na pot. Zdaj sem tu pri Svetem Volbenku v Mlaki že osem mesecev in se mi godi jako dobro. Žena mi je že davno umrla, otroci izbirajo poklice. Zdi se mi, da bi bili vsi sposobni za profesorje zemljepisja. Jaz sam sem pa truden, neizrekljivo truden in bi rad že skoraj v miru počival.

Se naveličal nepotrebnih potovanj. Stisnil sem zobe in začel s sodobno telesno vzgojo. Bolele so me noge, bolele me prsi in tudi ljudstvo ni bilo navdušeno. Zdi se mi, da prizadeva telesna vzgoja preveč bolečin, zato sem razumel in se molče odpravil k naslednjemu svetniku, k Svetemu Urhu na Goro. Preden sem prišel na novo mesto, so mi brzojavno spremenili dekret. Baj se nam napačno volil. Bil sem potr, težko človeku, ki ne pozna vseh postav in ukazov, zlasti, če jih poznajo najpreprostejši kmetje. Pri Svetem Martinu na Visokem vrhu pa sploh nisem hotel iti volit. Pri volitvah se mora človek nekomur zameriti. Pa so dejali: »Kdor ni z nami, je proti nam!« Poslali so me brzojavno k Sv. Luciji v Goščavi. Tam sem delal in nisem delal. Nič takega nisem napravil, da bi se morali posebej zanimati zame. Pa ni pomagalo. V naslednjem seznamu premestitev je bilo spet moje ime. Prišlo je že v narodno navado, da moram biti vsako leto premeščen. Ponižen in tih sem se spet napravil na pot. Zdaj sem tu pri Svetem Volbenku v Mlaki že osem mesecev in se mi godi jako dobro. Žena mi je že davno umrla, otroci izbirajo poklice. Zdi se mi, da bi bili vsi sposobni za profesorje zemljepisja. Jaz sam sem pa truden, neizrekljivo truden in bi rad že skoraj v miru počival.

Se naveličal nepotrebnih potovanj. Stisnil sem zobe in začel s sodobno telesno vzgojo. Bolele so me noge, bolele me prsi in tudi ljudstvo ni bilo navdušeno. Zdi se mi, da prizadeva telesna vzgoja preveč bolečin, zato sem razumel in se molče odpravil k naslednjemu svetniku, k Svetemu Urhu na Goro. Preden sem prišel na novo mesto, so mi brzojavno spremenili dekret. Baj se nam napačno volil. Bil sem potr, težko človeku, ki ne pozna vseh postav in ukazov, zlasti, če jih poznajo najpreprostejši kmetje. Pri Svetem Martinu na Visokem vrhu pa sploh nisem hotel iti volit. Pri volitvah se mora človek nekomur zameriti. Pa so dejali: »Kdor ni z nami, je proti nam!« Poslali so me brzojavno k Sv. Luciji v Goščavi. Tam sem delal in nisem delal. Nič takega nisem napravil, da bi se morali posebej zanimati zame. Pa ni pomagalo. V naslednjem seznamu premestitev je bilo spet moje ime. Prišlo je že v narodno navado, da moram biti vsako leto premeščen. Ponižen in tih sem se spet napravil na pot. Zdaj sem tu pri Svetem Volbenku v Mlaki že osem mesecev in se mi godi jako dobro. Žena mi je že davno umrla, otroci izbirajo poklice. Zdi se mi, da bi bili vsi sposobni za profesorje zemljepisja. Jaz sam sem pa truden, neizrekljivo truden in bi rad že skoraj v miru počival.

Saša Ličin:

Tepežkanje v nebesih

Že moj oče mi je pravil, kako se je kot otrok vsako leto veselil dneva, ko se je smel z ostalimi fantini poditi po mestnih ulicah s šibo v roki. »Tepežkanje! Tepežkanje!« so

kričali in niti strogi mestni stražniki se niso spotikali ob starodavni navadi.

Pa sem slišal oni dan od Lojzeta iz dežele titaške tole, ki bo menda tudi resnična.

Učitelj Janez Kostnjak je že šteti mesec prekladal svoje zgarano telo s posteljo na stol in zopet nazaj ter čakal potrpežljivo na dekret, ki bi mu naj prinesel pokojnino. Vse čakanje pa je bilo zaman. Učitelj Janez Kostnjak je sklenil, da se bo brez slovesa od žene in otrok prav na tiho in hitro ločil od tega sveta. Pa mu je Gospod videl v dno duše, pretehtal vsa njegova dela zadnjih pet in trideset let in se odločil, da ga raje sam pokliče k sebi, pa četudi bi bilo to brez dekreta. Zgodilo se je čisto preprosto. Dan pred tepežkanjem ga je zadela kap, da revež niti na mrtvaški postelji ni vedel, v kateri rangni stopnji bo pokopan. Ob odprtem grobu so se poslavljali tovariši in mladina, njegova mehka duša pa se je dvigala proti sinjim višavam v skrbeh, kako bo prišla skozi nebeška vrata brez penzijskega dekreta.

Pa se je zgodilo kot vedno, kadar ima človek za kako stvar preveč skrbi. Pred nebeškim vhomod je še dvomil, ali bi sploh potrkal ali bi se vrnil po dekret, ko so se na stečaj odprla vrata kar sama. Na pragu je stal sveti Peter ves nasmejan s kopicco otrok okoli sebe. Janko Kostnjak je bil tako sladko presenečen, da je komaj začel:

»Sem namreč upokojeni učitelj Janez Kostnjak iz dežele ti...« »Zem, zem, zem,« je zvenel mehak odgovor. Sveti Peter ga je potisnil skozi vrata in mu dal v roke zlato računalno in kos krede. Janez Kostnjak sam ni vedel, kako se je znašel na nebeških tratah, posutih s samim nepoznanim cvetjem. Na obronkih pa so se kopčili beli in rožnati oblaki. Počasi se je privadil na močno luč. Tam

Pomen koncerta? Glasbeni kritiki bodo izpregovorili svojo besedo, učiteljstvo in javnost si bosta ustvarila svojo sodbo, a mla-

dostnih sil poln UPZ bo vztrajal v svojem polletu tudi vnaprej!

Vir.

Kako se godi učitelju

Beograjska »Pravda« od 25. decembra 1937 prinaša pod naslovom »Za napredek našega šolstva« sledeči zanimivi članek Budimira Stojanovića, ki ga zaradi njegove pomembnosti v celoti ponastiskujemo.

Niz vprašanj in problemov je, ki močno težijo ljudsko šolo, odnosno učitelja, ki se muči po zakonitih vaseh z nepisanimi kmetom, občinskimi stražniki, napudranim tajnikom in predsednikom občine. Ker se ne more z njimi izenačiti ter jim ob vsaki priliki izkazovati usluge materialnega ali moralnega značaja, postaja učitelj ovira, na katero streljajo vsak dan z različnimi paragrafi, sumničeni in tožbami, Ti paragrafi so zbrani iz vseh mogočih zakonov, a najmanj jih je iz zakona o narodnih šolah. Odtod tudi naslov tega članka.

Iz najnovejšega akta neke občine naj citiram dopis, opremljen s pečatom in podpisom predsednika in tajnika. Ta dopis ni samo slučajno zašel v neko državno ljudsko šolo, nego se je naravnost zagnal na upravitelja šole: »V smislu § 381. starega kazenskega zakona se opominjate, da svojemu služitelju javite, da osat in ostali plevel, ki se nahaja v dvorišču, tekem 5 dni, računano od danes, očisti ter o tem obvestite podpisano upravo.

Obvestiti je torej treba občino v določenem času, ker § 381. je neusmiljen in pravi: »z zaporom od 1 do 3 dni se kaznuje: 1. Kdor ne bi očistil črepij in trave na svojem ali občinskem zemljišču, ko se mu to ukaže. 2. Kdor ne bi očistil gosenic, ko to oblast odredi.

Zakon je zakon in ako šolski upravitelj ne ugodí tej odredbi, bo moral mirne duše odsedeti v občinskem zaporu ravno 3 dni in prav toliko noči. Končno ni za občinsko oblast prav nikak težkoča, izvajati nezakonite namere, kajti pred 3 leti so zaprli nekega učitelja, ki je po utrudljivem delu na šoli šel na sprehod po polju.

Stvar je zelo interesantna. Razumevanje in tolmačenje zakona je poverjeno tajniku, ki pod pritiskom svojega predpostavljenege, v tem primeru predsednika občine, mora izvrstati in prikrojiti vse zakonske odredbe in predpise. Saj menda ni brez vzroka nastal pregovor, da kar kak občinski tajnik zameša in zaplete, ne more popraviti 10 advokatov. Ako je pa vmes še osebna mržnja tajnikova napram učitelju, tedaj se to še prav posebno komično zasuka, ker ti dve osebi nimata nikakih sličnosti niti v delu, niti v izobrazbi, in tudi ne v morali.

Vse do aprila letošnjega leta se je nestrpnost med predsednikom in šolskim upraviteljem lahko nekako razumela, ker je vzdrževanje šole prišlo večkrat v tak položaj, da ni bilo denarja niti za kredo. Sedaj so odnosi med šolo in občino povsem neznanji; nekaj pa vendarle obstoji v teh odnosih, kar se več ne tretira z zakonom o narodnih šolah, nego s paragrafi kazenskega zakona. Pod streho občinskega sodišča skriva predsednik svojo anonimnost in skuša ob raznih prilikah pokazati svojo nestrpnost napram učitelju, sicer vedno »zakonitim« potom, toda neresnost takega poslovanja se vidi že na prvi pogled. Predsednik odreja učitelju dela na vaški poti, ki jo mora posuti s peskom in očistiti kameinja z motivacijo: »Kdor hodi po tej cesti, naj jo tudi spopolnjuje«. Nadalje pošilja občinskega stražnika (pandurja) s spiskom, da plača učitelj 25 din za vaško stražo; ista straža pa se pojavlja kot »priča« v vseh predstavkah in tožbah kot »neovrčni« argument proti učitelju. Ko starši, ki ne pošiljajo svojih otrok v šolo, zbirajo podpise proti učitelju, da ves ta elaborat dostavijo ministrstvu prosvete, je v vrstah teh podpisnikov povsem naravno

tudi občinska straža (pandur). Med podpisniki so včasih tudi taki, ki sicer ne odobravajo predsednikovega postopanja, toda so se kot nepisemi znašli v vrstah podpisnikov.

Tako borbo proti učitelju vodi večkrat predsednik občine, ki z močjo svojega položaja najde vendarle kakega somišljenika v vrstah svoje rodbine ali pa v vrstah občinske straže. Oni bodo slepo branili predsednika občine pri vseh njegovih prestopkih in nepravilnostih, ki jih vsak dan dela. Nikoli ne bodo mislili na to, da je nekoga v vasi nameril z revolverjem, na onega streljal, a tretjemu razbil z gorjačo glavo.

Tako stališče napram državnemu uradniku ustvarja slabo atmosfero ravno v šoli, ker učitelj mora pod zelo težkimi pogoji braniti svojo avtoriteto, ki se tako brezmiselno ruši, a misliti mora tudi na mirnost in ustaljenost v svojem vzgojnem delu. Ampak tudi pri delu v šoli mora učitelj večkrat pokukati skozi okno, da se skrjuje pred zalezovalci.

Koliko te »zakonite« mržnje se lahko uporablja, naj služi še ta primer slučajno potegnen izmed drugih: Vaški občinski svetovalec je na osnovi zakona določil učitelju edino pot od šole do mesteca, s striktno naredbo, da po drugih cestah, ki vodijo skozi vas,

Drugi balkanski kongres za zaščito mladine

Glavna redna skupščina Jugoslovanske Unije za zaščito dece, ki se je vršila v decembru preteklega leta, je bila deležna velike pozornosti tako od strani javnosti kakor tudi državne uprave. Skupščini je osebno prisostvovala Nj. Vel. kraljica-Mati Marija, ministar prosvete g. D. Magarašević in ministar za socialno politiko g. D. Cvetković.

Iz tajnikovega poročila je razvidno, da je v Uniji včlanjenih 206 društev, ne všteti podružnice. Delo v preteklem letu je bilo posvečeno izvedbi kolaboracije med središčno upravo in banovinskimi sekcijami Unije. Delo je razdeljeno na referate, odnosno odseke, in sicer: odsek za mednarodno sodelovanje, odsek za pomoč po fotokartah, ekonomsko-financijski odsek, odsek za pošne znamke, odsek za strokovni tisk in propagando, odsek za statistiko, odsek za zakonodajstvo in odsek za strokovno-instrukтивne posle, odsek za organizacijo »Dečjih dni« in odsek za strokovne kongrese in razstave.

Jugoslovanska Unija je član mednarodne Unije za zaščito dece v Zenevi, s katero je v stalnem stiku. Na lanskoletnem zasedanju v Zenevi je bil tudi delegat Jugoslovanske Unije g. univ. prof. dr. Kostić, ki je izčrpno informiral prisotne o položaju zaščite otrok in mladine v Jugoslaviji. Na to zasedanje so poslane delegate Bolgarija, Francija, Anglija, Italija, Grčija, Irska, Litva, Holandija, Poljska, Madžarska, Švica, Turčija in Romunija.

Jugoslovanska Unija je sodelovala na drugem mednarodnem kongresu za zaščito otrok v Rimu, ki je bil od 23. do 26. septembra preteklega leta. Za zaščito otrok je v preteklem letu storila mnogo tudi v pogledu direktne pomoči mladini, bodisi preko mednarodne Unije v Zenevi ali pa s prirejanjem počitniških kolonij in letovanj, ki so se vršila smotreno in pod strokovnim nadzorom. Sredstva si je nabavljala Unija potom poštnih znamk za zaščito dece, z loterijo in volili. Raznim društvom je bilo izdano podpore v iznosu 160.000 din za postavljanje novih mladinsko-zaščitnih domov, nabavo inventarja itd. Prirejali so se tudi dečji dnevi po vsej

ne sme iti. In ker je bila tudi šola izven vasi, je potem povsem razumljivo, da ni mogel učitelj niti spoznati vasi, v kateri je služboval, ne glede na svobodo gibanja, ki mu kot človeku pripada in ki mu jo zagotavljajo državni zakoni.

Naštevanje takih in drugih primerov postaja brezpredmetno, ako se dopušča, da se z različnimi paragrafi brez zakonite moči še nadalje ovirata delo in red v šoli. Učitelj je duša šole. Ako se torej njega omalovažuje, preganja in žali s tako brutalno mržnjo, tedaj postaja učitelj vse drugo, samo ne to, kar je njegov pravi smisel.

Po vsem navedenem je bil učitelj žrtev, ker je ostal nezaščiten v svoji svobodi in pri svojem delu. Z denunciacijami in podtikanjem se ga je dnevno napadalo, a pomoči mu ni nudil niti en paragraf.

Učitelj se še ni nikoli skrival pred resnično krivdo in pravico zakonom, ampak če se uporabljajo paragrafi iz starega kazenskega zakona, tedaj mora učitelj iskati pravno zaščito, ki je jasno podčrtana z določili šolskega, državljanskega, kazenskega in sodnega zakona. Energično je treba nastopiti proti takim postopkom raznih občinarjev, ker je to v interesu šole same, ki mora ostati nedotaknjena in svetla. Ako se dopušča, da predsedniki, pandurji, tajniki in občinski svetovalci še nadalje vršijo neko »nadzorno oblast« nad učiteljstvom, da jim pretijo z različnimi paragrafi iz vseh mogočih zakonov in da jih omalovažujejo in denuncirajo na vsakem kraju in ob vsaki priliki, tedaj se s tem dela zelo slaba usluga tako učitelju kakor šoli.

državi. Unija izdaja edini jugoslovanski strokovni mladinsko-zaščitni list »Narodni pedemladec«.

Drugi balkanski kongres za zaščito otrok in mladine se bo vršil v mesecu oktobru tega leta. V zvezi s tem kongresom se pripravljata tudi velika mladinsko-zaščitna razstava. Priprave za kongres in razstavo so v polnem teku. Odbor je do sedaj izdal podrobni program na osnovi zaključkov prvega balkanskega kongresa, ki se je vršil v Atenah. Glavne teme, o katerih se bo na kongresu razpravljalo, so: 1. zaščita vaške dece in 2. formiranje socialno-medicinskega osebja za zaščito otrok. S tem programom soglašajo tudi Unije vseh balkanskih držav, kakor tudi mednarodna Unija v Zenevi. Ob zgoraj navedeni temi sta razdeljeni na 50 poudarnih referatov, ki jih bodo podali strokovnjaki na mladinsko-zaščitnem polju v balkanskih državah. Tik pred kongresom pa se bo vršila sedma konferenca mednarodnega združenja za preventivno pediatrijo.

Splošne vesti

— Učiteljski dom v Ljubljani je izdal doslej za šolske proslave dve brošuri: Vidov dan in Praznik zedinjenja. Obe brošuri je razposlalo načelstvo na vse ljudske šole naše banovine. Uporabo je priporočil prosvetni oddelek kraljevske banke uprave. Mnogi tovariši šolski upravitelji so nakazali 4 din za brošuro. Vsa čast jim! Mnogi so brošuro vrnil. Ker ima načelstvo Učiteljskega doma z izdajo brošur občutne stroške, prosimo vse one tov. šolske upravitelje, ki še niso nakazali pripadajočega zneska, da to store v najkrajšem času. S tem omogočijo, da bo Učiteljski dom nemoteno lahko pristopil k ureditvi 3. brošure šolskih proslav.

— SRESKA UČITELJSKA DRUŠTVA, ki so v zaostanku nakazil članarine, naj se drže pravilnika o blagajniškem poslovanju in naj to čimprej nakazejo sekcijski blagajni. Ako ne bo v tem pogledu točnosti in reda, bo sekcija primorana, da objavi listo nerednih društev-plačnikov. Tudi v tem primeru nujno prosimo. Uprava.

— Na Novega leta dan sta se poročila pri Gospe Sveti na Koroškem tov. Lužnik France iz Gor. Lendave s tovarišico Ivano Zgankovo iz istega kraja. Mlademu tovariškemu paru želimo vso srečo.

Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU

— I »Istra« štev. 1. od 7. januarja prinaša pod naslovom »Važno za učitelje iz Julijske krajine« ponatis dveh predlogov JUU za finančni zakon 1938/1939. iz »Učiteljskega tovariša«. V celoti sta ponatisnjena predloga »Priznanje kontraktualne službe« in »Nostrifikacija učiteljskih diplom«. List oba predloga še nadalje utemeljuje in tudi dostavlja: Predsedstvu JUU moramo biti resnično hvaležni, da je stavilo oba predloga v navedeni obliki in želimo, da bi naše zvezno vodstvo od svoje strani podpiralo oba predloga.

— I »I »Istra« štev. 1. od 7. januarja prinaša pod naslovom »Važno za učitelje iz Julijske krajine« ponatis dveh predlogov JUU za finančni zakon 1938/1939. iz »Učiteljskega tovariša«. V celoti sta ponatisnjena predloga »Priznanje kontraktualne službe« in »Nostrifikacija učiteljskih diplom«. List oba predloga še nadalje utemeljuje in tudi dostavlja: Predsedstvu JUU moramo biti resnično hvaležni, da je stavilo oba predloga v navedeni obliki in želimo, da bi naše zvezno vodstvo od svoje strani podpiralo oba predloga.

Razstava bo prirejena v prostorih beograjskega velešolja. Vsaka balkanska država bo dobila za aranžiranje razstave svoj paviljon. Za to razstavo se je pričelo že v vseh državah, ki bodo sodelovale, z velikimi pripravami. Naša država stoji v tem pogledu pred veliko nalogo, ki obstoja v tem, da bo morala pokazati osnove, delo in organizacijo jugoslovanske zaščite otrok in mladine. Na tej razstavi bodo prikazani uspehi in delo vseh činiteljev v naši državi, ki delajo na katerem koli polju otroške zaščite. Za to bodo sodelovale privatne, državne in samoupravne korporacije.

V programu razstave je tudi to, da se povabijo, odnosno so se že povabile še: Češkoslovaška, Nemčija, Francija, Italija in Madžarska. Kongresni odbor se nadeja, da bo pridobil za razstavo tudi Anglijo in Zedinjene države Amerike, torej dvoje držav, v katerih je zaščita dece najvišje razvita. Na razstavo je bila povabljena tudi Poljska, ki pa udeležbe do sedaj še ni prijavila.

Iz do sedaj podanih informacij ob predpripravih za drugi balkanski mladinsko-zaščitni kongres, kakor tudi o kongresu samem je razvidno, da bo kongres imel nekoliko širši značaj. To bo prvi kongres te vrste, ki se bo vršil v naši državi. Da je do tega prišlo, znači, da je tudi pri nas zaščita otrok in mladine dosegla gotov višek razvoja in da bo ta kongres prva mednarodna preizkušnja solidnosti našega dela v tem pogledu.

Na razstavi, ki bo v okviru kongresa, pa bo sodelovala tudi »Dravska banovinska sekcija Jugoslovanske Unije za zaščito dece«. Kakor je slovenski javnosti že znano, je postala naša banovinska sekcija po svojih včlanjenih organizacijah nekaka predstavnica mladinsko-zaščitnega, predvsem preventivnega dela v Sloveniji. Kot taka se bo udeležila razstave, da na njej pokaže osnove, delo in organizacijo slovenske zaščite otrok in mladine od vseh početkov do danes. Znamenje, da je zaščita otrok in mladine v Sloveniji v primeri z drugimi pokrajinami v državi najbolj in najsmotrneje organizirana. Zato bo njena naloga predvsem ta, da v pravi luči pokaže svetu dosedanje delo in uspehe, na tudi potrebe za bodoče na mladinsko-zaščitnem polju. Za slovensko učiteljstvo bo ta razstava kakor tudi kongres brez dvoma velikega pomena, in upati je, da bo naše učiteljstvo temu kongresu in razstavi posvetilo potrebno pozornost. V. J.

Rangna lista

Popravki

Droč Hortenzija, učiteljica, Jarenina, je napredovala v VII. pol. skupino 16. februarja 1933. in ne 11. aprila 1934.

na kopi belih oblakov je sedel možakar z čudnim instrumentom v roki. Okrog njega pa kopa otrok, ki so peli s sladkimi glasovi: »Hribi še beli so...« Kje je že videl tega človeka? Kostnjak je moral biti star, da ni več spoznaval ljudi, ali pa sila prevzet od vsega doživljaja.

Tam na desni je sedelo par mož na rožnatem oblaku. Zvijali so nebeško travo, puhali dim in preštevati leta na računalih. »Da, ti bodo naši«, jih je spoznaval po kredi, ki je bila razmetana okoli njih. Tja se je napotil. Kot dragega gosta, starega znanca so ga sprejeli in uvedli v družbo. Od vseh strani so deževala vprašanja, da je Janez Kostnjak komaj sproti odgovarjal. V družbi so bili znani, obrabi pa tudi taki, ki jih je Kostnjak poznal le po slikah. Čudno. Tu so si bili vsi enaki.

Nasproti njemu je sedel možakar z nelepim glavom, s kratkimi ščetinastimi brki in lasmi, samo oči so bile sama dobrota in milina. Tam mu je prvi ponudil cigareto in našgal s svojim ogorkom. Janez je potegnil z užitkom. Skoro spovračalo se mu je, ko je mislil na zemeljske svalčice, ki so imele ime po vodi, ob kateri se je on rodil.

»Ti, Janez, kaj pa je doli novega?« je vprašal tisti, ki mu je ponudil cigareto. Janez je pogledal za ogorkom, ki ga je oni spustil v loku čez rožnati oblak.

»A, na zemlji? Da, menda nič, človek rad vse pozabi in odpusti.« Janez je bilo že neprijetno, da bi ga kdo vprašal po dekretu. Z zelo roko si je pogladil zoranó čelo in sive lase.

»Ne, ne; mislim na naše, kaj je tam novega?« Janez Kostnjak je na dolgo in široko začel govoriti o rangnih listah, s katerimi so urejena napredovanja in plače.

»Glej, glej, pa da jaz nisem prišel na to. Že v lertnu sem bil vedno v zadregi radi

plače«, je rekel Pestalozzi. Vsi so mu prikimali in odobraval, le Kostnjak jih ni razumel. Hotel jim je še nekaj dopovedati in raztolmačiti, a po nebeških tratah je zavladal silen vrisč. Kaj takega učitelj Kostnjak ni doživel, niti takrat, ko je imel na enorazrednici sto tri in dvajset otrok. Vmes pa je bučal mogočen zvon. »Ti, to je pa zborovanje«, so mu razlagali in ga vodili v slavnostno dvorano.

To, kar se je tu videlo in slišalo, je pressegalo njegov razum. V nepreglednih vrstah, vsaka višja od druge, so sedeli svetniki, mučeniki, nebeški krilati in sploh menda vse, kar je kdaj prestopilo nebeški prag. V popolni tišini so se oglasile orgle, spremljane s cingljanjem neznanih instrumentov. Vmes pa je dobrotno in blago zvenel glas:

»Kot vsako leto, pustim tudi letos našim malim krilatcem, da praznujejo svoj dan. Prosim pa te, da pustijo na miru raj...«

»Tepežkanje! Tepežkanje!« je zaorilo skoz dvorano. Angeli so se razpršili na vse strani, puščajoč za seboj oblak svilenega perja. Toda mogočen glas je zvenel naprej: »... Saj učitelja Janeza Kostnjaka mi pustite v miru! On je iz dežele Titikake! Tam traja tepežkanje pet in trideset let!«

V nebeški dvorani je zašumelo kot v panju. Glave vseh so se obračale nazaj. Janezu Kostnjaku se je zmegnilo pred očmi, obhajala ga je čudna omotica. Nehote se je prijel za levo stran. V žepu je nekaj zašumelo. Segel je v žep in izvlekel pergament ter čital:

»Penzijski dekret za učitelja...«

V duši se je začelo nekaj taliti in celiti težke rane. Potreboval je zraka. Šel je sam nazaj na rožnat oblak. Zgledal se je in zamislil na življenje na Zemlji. Z vso dušo je zahrepenel nazaj: »Zemlja!«

Tam v daljavi je migljala kot majhna kresnica. Daljna! Nedosežna!